

ĽUBOŠ BLAHA:**Späť k Marxovi?****(Sociálny štát, ekonomická demokracia a teórie spravodlivosti)**

Bratislava: VEDA 2009, 528 s.

Sociálna spravodlivosť je kategória, ktorá nestráca na svojej aktuálnosti v žiadnom období ľudskej existencie. Dôkazom toho je aj odvážne napísaná kniha Ľuboša Blahu *Späť k Marxovi? (Sociálny štát, ekonomická demokracia a teórie spravodlivosti)*. V tejto obsiahlej politologicko-filozofickej publikácii autor prekračuje ideologické tendencie súčasnosti, nebojí sa prekonať iracionálne predsudky doby a smelo pracuje s myšlienkami Marxa a neomarxistov. Analyticky sú rozoberané viaceré teórie spravodlivosti anglosaskej jazykovej proveniencie, častokrát úplne nedostupné v našom jazykovom prostredí. Autor tvorivo pracuje s myšlienkami teoretikov z najznámejších svetových univerzít (J. Rawls, R. Nozick, R. Dworkin, G. A. Cohen, M. Walzer, R. Dahl, M. J. Sandel), ako aj s myšlienkami nositeľov Nobelovej ceny za ekonómiu (G. Myrdal, J. Stiglitz, J. Tobin, E. S. Phelps či A. Sen), pričom vytvára argumenty proti ideológii vulgárneho ekonomizmu a formuluje vlastnú koncepciu antiakcidentálnej spravodlivosti postavenej na báze čistého úsilia.

Obsah publikácie je členený na tri časti, ktoré sú ďalej štruktúrované do celkovo siedmich kapitol. Každá kapitola je zakončená praktickým niekoľkostranovým zhrnutím nosných myšlienok, s ktorými sa autor v danej kapitole zaoberal. Publikácia je vybavená bohatým zoznamom použitej literatúry, resumé v angličtine a menným registrom.

Prvá časť knihy sa podrobne zaoberá inštitúciou sociálneho štátu a súčasnými teóriami spravodlivosti, pričom podkladom pre neskoršie analytické úvahy obsiahnuté v ďalších kapitolách je faktografická prvá kapitola, vymedzujúca spoločenské a politické kontexty filozofických diskusií o sociálnej spravodlivosti. Autor nám približuje liberálny sociálny štát Veľkej Británie, konzervatívny sociálny štát v Nemecku, sociálnodemokratický sociálny štát Švédska či kontext globalizácie. Druhá kapitola sa už, tak ako zvyšok publikácie, nesie v analytickom duchu. Autor v nej venuje priestor teoretickému vymedzeniu základných filozofických prúdov zastúpených v modernej diskusii o sociálnej spravodlivosti, kriticky analyzuje utilitarizmus, približuje teórie egalitárnych liberálov, poukazuje na vnútornú nekoherentnosť Nozickovej libertínskej koncepcie, súhlasne sa stavia k základným námietkam neomarxistov proti liberálnym predpokladom a nezabúda ani na analýzu komunitarizmu. Záver druhej kapitoly čitateľovi približuje základné rozdelenie neomarxistov na humanistický a ortodoxný prúd, pričom je potrebné spomenúť aj praktickú tabuľku, vizuálne začleňujúcu jednotlivých anglosaských autorov do najvýznamnejších politicko-filozofických ideových prúdov.

Druhá časť Blahovej knihy nazvaná *Egalitarizmus a neomarxizmus* vychádza z analýzy Rawlsovej myšlienky eliminácie prírodnej lotérie a jej konštruktívnej kritiky, na

ktorú Blaha využíva myšlienkový koncept Dworkina a Senu, ktorý ďalej kreatívne rozvíja v dôslednej analýze kategórie úsilia (koncept podmieneného úsilia a koncept čistého úsilia). Poukazuje na kontamináciu Rawlsovej teórie spravodlivosti ideologickými premisami liberalizmu, upozorňuje na problematické predpoklady liberalistických úvah, ktoré označuje za neodôvodnené mýty. Piata kapitola tvoriaca záver druhej časti knihy predstavuje základné polemiky na pôde neomarxizmu (Peffer, Elster, Husami, Tucker, Wood, Miller, Nielsen) a možno ju považovať aj za odpoveď na otázku obsiahnutú v názve knihy: *Späť k Marxovi?* Blaha sa súhlasne stavia k možnosti pracovať s marxistickým konceptom vykorisťovania v súčasných moderných teóriách spravodlivosti. Kriticky však poukazuje na nedostatky Marxových distribučných princípov (práca a potreby) a poukazuje na nevyhnutnosť nahradiť kritérium práce kritériom pracovitosti.

Tretia, záverečná časť knihy hovorí o najčastejších argumentoch proti teóriám sociálnej spravodlivosti: o slobode, vlastníckych právach a efektívite. Pri komplexnej analýze kategórie slobody formuluje nevyhnutnosť zabrániť dôsledkom prírodnej lotérie, a teda eliminovať štrukturálne obmedzenia slobody. Venuje sa konceptu tzv. ekonomickej demokracie, pričom využíva Walzerov historický príklad mesta Pullman, príklad baskickej korporácie Modragón či švédsky projekt zamestnaneckých fondov a nemecký model kodeterminácie. Podľa Blahu nie sú argumenty odporcov konceptu sociálnej spravodlivosti dostatočne presvedčivé a sociálna spravodlivosť neprotirečí slobode jednotlivca ani hodnote ekonomickej efektivity. Posledná, siedma kapitola vychádza z analýzy dvoch bazálnych kategórií teórií spravodlivosti: z kategórie zásluh a z kategórie potrieb, ako aj z dôsledného rozvíjania Rawlsovoho konceptu eliminácie prírodnej lotérie a neomarxistických konceptov. Autor tu predstavuje aj vlastný inšpiratívny koncept antiakcidentálnej teórie spravodlivosti a kritizuje súčasný korporatívno-kapitalistický trhový systém, ktorý podľa neho vybočuje z usporiadania, ktoré možno označiť za sociálne spravodlivé.

Na záver možno konštatovať, že cieľ, ktorý si autor vytýčil, jeho publikácia splnila: vytvorila vynikajúcu platformu politickofilozofického diskurzu o sociálnej spravodlivosti. Prínosom je hutné spracovanie množstva argumentov teórií sociálnej spravodlivosti, umožňujúce použitie publikácie ako doplnkovej literatúry pre politológov, filozofov i politikov.

Milan Hodás

JUDr. Milan Hodás
Katedra ústavného práva
Právnická fakulta UK
Šafárikovo nám. 6
818 05 Bratislava 1
SR